

Vergaderjaar 2024–2025

36 775

Initiatiefnota van de leden Joseph en Vermeer over werken aan een toekomstbestendig pensioen

Nr. 2

INITIATIEFNOTA

1. De nieuwe pensioenwet moet en kan beter

In de zomer van 2023 is de Wet toekomst pensioenen¹ ingegaan. De doelen van de nieuwe wet zijn eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen, een transparanter en meer persoonlijk pensioenstelsel en betere aansluiting bij de ontwikkelingen in de samenleving en op de arbeidsmarkt.

Met de nieuwe wet vindt pensioenopbouw voortaan plaats in premieovereenkomsten. Dat wil zeggen dat de hoogte van de premie vast ligt. Met die premie bouwt iemand een persoonlijk pensioenvermogen op. De uitkeringen die daaruit volgen zijn onzeker en kunnen jaarlijks variëren afhankelijk van de beleggingsrendementen, de rente en de levensverwachting. Dit is anders dan de nu gebruikelijke uitkeringsovereenkomsten, waarin de hoogte van de uitkering in principe vast ligt en juist de hoogte van de bijbehorende premie onzeker is.

De overstap naar premieregelingen is in meer landen gemaakt, werkgevers schuiven hiermee alle pensioenrisico's naar pensioendeelnemers. Maar wat de Nederlandse pensioenhervorming bijzonder maakt, is dat de nieuwe regels niet alleen gaan gelden voor de nieuwe pensioenopbouw. Pensioenfondsen zetten ook bestaande «vaste» pensioenuitkeringen standaard om in «variabele» uitkeringen. Ook voor mensen die al met pensioen zijn. Dit heet «invaren».

Het invaren is een enorm omvangrijke operatie, mogelijk de grootste financiële operatie ooit in de Nederlandse geschiedenis. Pensioenfondsen kennen zo'n 15 miljoen opgebouwde pensioenen met een waarde van meer dan € 1.600 miljard. Bij invaren worden alle huidige administratiesystemen vervangen door nieuwe. In een bijzonder korte tijd, want de deadline is 1 januari 2027².

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2023-216.html>

² Er ligt een wetsvoorstel om de transitiedatum te verlengen naar 1 januari 2028 in de Eerste Kamer

Het is belangrijk om deze transitie kritisch te volgen en bij te sturen waar nodig. Deze transitie mag niet misgaan, er is namelijk geen weg meer terug als deze transitie eenmaal voltooid is. Wij zien echter nu al een aantal grote problemen.

Om te beginnen bij de communicatie. Er wordt geen eerlijk verhaal verteld over de transitie: «Iedereen gaat erop vooruit»³. In het nieuwe pensioenstelsel zouden de risico's bovendien nog kleiner zijn dan onder het huidige pensioenstelsel. Vanuit zowel de praktijk, de toezichthouder en de wetenschap is al gewaarschuwd dat de communicatie over het nieuwe stelsel te rooskleurig is. Te rooskleurige communicatie kent risico's: hoge beloftes kunnen omslaan in teleurstelling zodra er iets tegenzit in de economie. Dat kan vervolgens het draagvlak en vertrouwen in het pensioenstelsel ondermijnen.

Ten tweede de haalbaarheid van de doelen van het nieuwe pensioenstelsel. Deze zijn ambitieus, zoals eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen. Maar in de transitieplannen zien we nu al dat pensioenfondsen dit doel niet gaan bereiken. Zo is voor koopkrachtbehoud het bijhouden van de inflatie belangrijk. Maar de werkelijke inflatie speelt in de nieuwe wet geen rol meer in de aanpassingen van pensioenen. De pensioenuitkeringen zijn straks bovendien, nog meer dan nu, kwetsbaar voor onverwachte stijgingen van de inflatie. Daarbij is het belangrijk om te realiseren dat inflatierisico één van de grootste risico's is voor gepensioneerden.

Een derde probleem is de governance in de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Burgers zijn buitenspel gezet in de belangrijke keuze of hun bestaande «vaste» pensioenuitkeringen worden omgezet in «variabele» uitkeringen. Het individueel bezwaarrecht is namelijk geschrapt omwille van het invaren en vervangen door collectieve medezeggenschap. Deze collectieve medezeggenschap is echter geen redelijk alternatief. Ook het ingevoerde hoorrecht voor slapers⁴- en gepensioneerdverenigingen blijkt in de praktijk vaak niet goed te werken.

Ten vierde is er met de nieuwe pensioenwet volop ingezet op invaren, maar is er geen goed alternatief voor pensioenfondsen die niet kunnen of willen invaren. Bij deze omvangrijke operatie is het noodzakelijk om een «plan B» te hebben. Zeker als je bedenkt dat eind 2023 al bekend was dat 27% van de pensioenfondsen verwachtten niet in te varen. In het Pensioenakkoord 2019 was de regering voornemens om naast invaren ook een geleidelijke overgang naar het nieuwe stelsel mogelijk te maken. Dit is een sierlijk alternatief voor invaren.

Nederland heeft het beste pensioenstelsel ter wereld. Dat is een prestatie om trots op te zijn. Maar om op nummer 1 te blijven, is draagvlak en vertrouwen belangrijk. Het draagvlak staat echter onder druk, mede door de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De eerste rechtszaken zijn al aangespannen. Er zijn claimstichtingen met meer dan 300.000 mensen op de been. De eerste rechtsbijstandsverzekeraar heeft al besloten juridische hulp bij conflicten over invaren uit te sluiten, en het vertrouwen in het pensioenstelsel is al laag. Combineer dit met het gebrek aan handelingsperspectief, het niet halen van de doelen en het doen van te hoge beloftes die alleen maar kunnen leiden tot nieuwe teleurstellingen.

³ FNV-voorzitter over nieuwe pensioenwet: iedereen gaat erop vooruit | NPO Radio 1

⁴ Slapers zijn mensen die pensioen hebben opgebouwd bij het pensioenfonds, maar dat inmiddels niet meer doen (door bijvoorbeeld uitdiensttreding bij de aangesloten werkgever).

Het is daarom tijd om bij te sturen nu het nog mogelijk is. Een eerlijk verhaal over de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is hierin onmisbaar. De communicatie moeten we hiertoe verbeteren. Daarnaast moeten pensioenfondsen de doelstellingen zoals een koopkrachtig pensioen daadwerkelijk kunnen nastreven op basis van de wet. Ook is het belangrijk om de governance te versterken door deelnemers handelingsperspectief te bieden bij grote wijzigingen van hun bestaande pensioenen. Dit verkleint juridische risico's en draagt bij aan het draagvlak en vertrouwen in het pensioenstelsel. En tot slot is een «plan B» belangrijk voor pensioenfondsen waar invaren niet lukt. Daarmee komen we tot een daadwerkelijk toekomstbestendiger nieuw pensioenstelsel, en vergroten we de bestaanszekerheid van mensen in Nederland.

2. Communicatie: voorkom te hoge beloftes

In de Memorie van Toelichting⁵ bij de Wet toekomst pensioenen is te lezen dat de beloftes uit het oude pensioenstelsel hebben «geleid tot onrealistische verwachtingen en daarmee tot teleurstelling». Dat wordt vaak ook genoemd als één van de redenen om over te stappen naar een nieuw pensioenstelsel. De Nederlandsche Bank en regering gaven dan ook aan dat het «onwenselijk is om bij deelnemers onrealistische verwachtingen te wekken over het effect van de stelselwijziging voor hun pensioen. De hoogte van de pensioenuitkeringen blijven immers vooral afhankelijk van de premies die worden ingelegd en de rendementen die pensioenuitvoerders boeken over het belegde pensioenvermogen. De stelselwijziging heeft als zodanig een beperkte invloed op die premies en rendementen.»

Ofwel in de overgang van het oude naar het nieuwe stelsel krijgen deelnemers ongeveer hetzelfde pensioen. Er komt immers niet meer geld bij en pensioenfondsen beleggen nog in dezelfde economie. Inmiddels zijn we al bijna twee jaar verder en hebben we meer zicht op de vraag hoe de communicatie in de praktijk uitpakt.

In plaats van minder beloven zien we dat pensioenfondsen in het nieuwe stelsel juist meer beloven dan in het oude stelsel. Dit doen de pensioenfondsen op basis van wettelijk voorgeschreven berekeningen. De claim dat «iedereen erop vooruit gaat» is ook terug te zien in veel van de uitkomsten van deze voorgeschreven berekeningen. Daarbij presenteren pensioenfondsen ook nog kleinere risico's dan in het oude stelsel. Prachtig natuurlijk, maar niet realistisch. Deze mooie uitkomsten komen door onrealistische aannames in de wettelijk voorgeschreven rekenmodellen.

Logischerwijs kan het in de praktijk niet zo zijn dat iedereen erop vooruit gaat na de stelselwijziging. Het verwachte pensioen kan wel wat hoger zijn, door bijvoorbeeld geen of minder buffers aan te houden, maar dit is ook risicovoller. Win-win situaties bestaan in deze situatie, net als in vele andere situaties in het leven, helaas niet. Dat hoeft op zich ook geen probleem te zijn om een pensioentransitie door te voeren zoals deze, maar het is wel belangrijk om hier eerlijk over te zijn⁶.

⁵ <https://open.overheid.nl/repository/ronl-fb0d2779caa826f26736a6a7b5754a1300fb6912/1/pdf/Memorie%20van%20toelichting%20Wet%20toekomst%20pensioenen%20-pgnrs.pdf>

⁶ <https://www.netspar.nl/kennisplein/transitie-naar-een-nieuw-pensioencontract-in-nederland-lessen-uit-het-buitenland/>

Waarschuwingen van experts: communicatie over nieuwe stelsel te rooskleurig

Inmiddels is ook door de praktijk, de toezichthouder en de wetenschap duidelijk aangegeven dat de huidige wettelijk voorgeschreven pensioencommunicatie tot «onrealistisch hoge verwachtingen kan leiden» en zelfs «misleitend» is:

- Toezichthouder Autoriteit Financiële Markten uitte in december 2023⁷ al zorgen over de communicatieberekeningen. Namelijk dat zij tot onrealistisch hoge verwachtingen van het nieuwe pensioenstelsel kunnen leiden en dat het van belang is om tijdig een oplossing te vinden voor dit risico. En herhaalde deze oproep onlangs nogmaals in april 2025⁸.
- Het Actuarieel Genootschap schreef in juni 2024⁹ dat er met de voorgeschreven berekeningen geen goede vergelijking gemaakt kan worden tussen het oude en het nieuwe pensioenstelsel. Dat de voorgeschreven berekeningen niet geschikt zijn voor communicatie over de nieuwe regelingen, en dat op lange termijn onzekerheid en risico's niet goed tot uitdrukking komen.
- Hoogleraar Theo Nijman gaf in september 2024¹⁰ aan dat de berekeningen die het oude en nieuwe stelsel vergelijken niet zinvol zijn en zelfs misleitend. De uitkomsten voor het nieuwe stelsel zijn «too good to be true».
- Hoogleraar Bas Werker wees in oktober 2024¹¹ op de risico's in de voorgenomen nieuwe pensioenregelingen. Zo geeft hij aan dat de kans op een korting van de pensioenuitkering misschien klein lijkt (bijvoorbeeld 3% kans in de eerste 5 jaar), maar dat de omvang van een korting indien die plaatsvindt wel meer dan 20% kan zijn. Terwijl veel pensioenfondsen volgens hem ten onrechte de indruk wekken dat uitkeringen hoogstens een «beetje» kunnen dalen.

Daarbij geven het Actuarieel Genootschap en Theo Nijman ook duidelijk aan bij welke wettelijk voorgeschreven aanname het wringt in de vergelijking tussen het oude en het nieuwe pensioenstelsel. Namelijk de aanname dat er onder het oude stelsel nooit meer mag worden geïndexeerd dan de inflatie («genoeg-is-genoeg»-aanname), waardoor de buffers in het oude stelsel oplopen tot onrealistische hoogtes. (Zie de appendix voor meer uitleg.)

Belang aanpassen communicatie: vertrouwen, draagvlak en juridisch risico

Het is belangrijk om de wettelijk voorgeschreven berekeningen voor de communicatie aan te passen. Dit kan onnodige teleurstellingen voorkomen, wat ook belangrijk is voor het draagvlak en vertrouwen in het nieuwe pensioenstelsel. Bovendien kan verkeerde communicatie ook leiden tot onnodige juridische risico's.

Volgens de juridische analyse¹², gemaakt op verzoek van de Tweede Kamer, is het namelijk belangrijk dat de communicatie over de gevolgen van invaren realistisch is. Anders is er mogelijk sprake van «onoorloofde inmenging in het eigendomsrecht». De Staat, werkgevers en/of

⁷ <https://www.afm.nl/~profmedia/files/doelgroepen/pensioenuitvoerders/2023/verslag-platform-pensioent transitie-20-december-2023.pdf>

⁸ Persoonlijke toelichtingen bij transitieoverzichten nog niet voldoende

⁹ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D24790>

¹⁰ <https://www.netspar.nl/wp-content/uploads/afscheidsrede-theo-nijman-het-nieuwe-pensioen.pdf>

¹¹ <https://pensioenpro.nl/bas-werker-aanvullen-uitkering-sluit-forse-verlagingen-niet-uit/>

¹² <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024D40165&did=2024D40165>

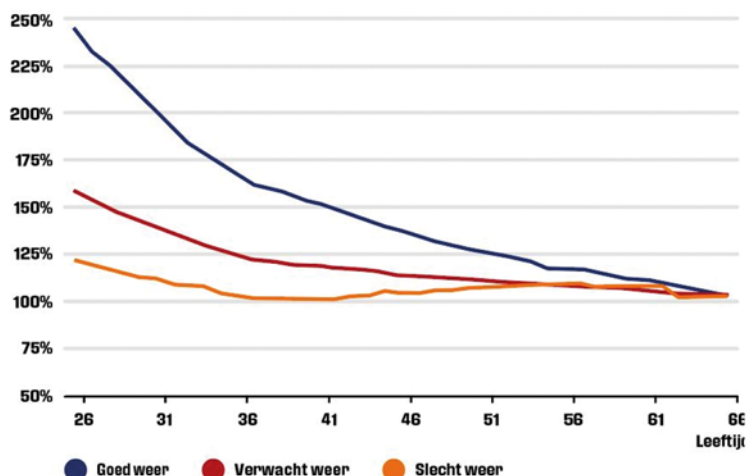
pensioenfondsen zijn dan mogelijk aansprakelijk. Bedenk daarbij dat pensioenfondsen in totaal mogelijk meer dan 1600 miljard naar 15 miljoen pensioenpotjes gaan omzetten bij het invaren en dat dit proces onomkeerbaar is. Dan kun je bedenken dat de impact van dit risico als het zich voordoet, ongekend groot is.

Beslispunten communicatie:

- Zorg voor vergelijkbaarheid tussen het oude en nieuwe pensioenstelsel in de transitieplannen en in de communicatie door de «genoeg-is-genoeg»-aannee los te laten in de wettelijk verplichte doorrekeningen.
- Communiceer in zowel de opbouw- als de uitkeringsfase pensioenuitkomsten die gecorrigeerd zijn voor verwachte inflatie. Dit kan voorkomen dat mensen een te rooskleurig beeld krijgen van hun toekomstige pensioen. Een pensioen van € 1.000 per maand is over 20 jaar veel minder waard dan nu het geval is. En de transparantie en het inzicht kan pensioenuitvoerders stimuleren om op koopkrachtbehoud te sturen.
- Waarschuw ook voor de risico's bij pensioenuitkeringen. Zo kan de kans op korting in de nieuwe regeling klein zijn (bijvoorbeeld 3% in de eerste 5 jaar), maar de korting als er gekort wordt heel groot (meer dan 20%). Het is belangrijk dat mensen hiervan op de hoogte zijn, zodat zij (vooraf) ook meer handelingsperspectief hebben. Bijvoorbeeld door voorzichtig te zijn met het aangaan van hogere vaste lasten en indien mogelijk zelf een buffer op te bouwen.

Transitieplannen pensioenfondsen: “iedereen erop vooruit”

Actieve deelnemers: Nieuwe regeling vs. pensioenregeling van nu

De eerste transitieplannen van pensioenfondsen schetsen het beeld dat iedereen er in verwachting op vooruit gaat en ook minder risico loopt bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Of we nu in een ‘verwacht weer’, ‘goed weer’ of ‘slecht weer’ economisch scenario terecht komen. De aannames bij de achterliggende berekeningen zijn wettelijk voorgeschreven. Deze berekeningen gaan pensioenfondsen ook voor deelnemerscommunicatie gebruiken.

Bron: [transitieplan Pensioenfonds Schoonmaak](#)

Zie ook: [Maidenspeech Joseph - 17-01-2024](#)

3. Doelstellingen: voorkom te hoge beloftes

Het oude pensioenstelsel maakte volgens de regering de verwachtingen niet waar en leidde daarmee tot teleurstellingen. Vooral het langdurig uitblijven van inflatie-compensatie (ofwel «indexatie») heeft afgelopen jaren tot veel onvrede geleid. Een van de doelstellingen van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is dan ook eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen.

Koopkrachtbehoud is een belangrijke doelstelling voor pensioenen, want inflatierisico is één van de grootste risico's voor gepensioneerden¹³. Zeker als de inflatie langdurig hoger uitpakt dan verwacht en pensioenuitkeringen dit niet (grotendeels) kunnen bijhouden, dan holt de koopkracht van gepensioneerden achteruit¹⁴. Veel gepensioneerden hebben in verwachting weinig handelingsperspectief om dit risico op te vangen, daarmee raakt dit direct hun bestaanszekerheid.

¹³ <https://centraalbeheerapf.nl/app/uploads/2016/11/Whitepaper-doorbeleggen-en-risicodelen.pdf>

¹⁴ Position paper Confident BV «Een gemiddelde pensioenuitkering loopt ongeveer 20 jaar. Een nominaal pensioen zou vanaf het jaar 2000 tot en met 2020 ongeveer 30% aan koopkracht hebben verloren. In de twintig jaar vanaf 1963 tot en met 1983 was dit verlies maar liefst 70%.»

We zien echter aan de transitieplannen van pensioenfondsen dat zij het doel «eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen» met het nieuwe pensioenstelsel niet gaan bereiken. Sterker nog, gepensioneerden zijn in het nieuwe stelsel eerder nog minder goed beschermd tegen inflatierisico dan in het oude.

Dit zit als volgt. In het oude stelsel deelden pensioenfondsen alle risico's tussen alle (ook toekomstige) generaties. Ze hadden daarmee continu een lange beleggingshorizon om eventuele risico's op te vangen en konden daardoor relatief veel beleggingsrisico nemen. Het nieuwe stelsel doorbreekt deze risicodeling grotendeels: iedereen krijgt een persoonlijk pensioenvermogen. Daarmee verkort je de beleggingshorizon voor gepensioneerden direct. Zij kunnen daardoor minder beleggings- en renterisico nemen en hebben daarmee minder kans op het bijhouden van inflatie.

Daarbij zijn de nieuwe pensioenuitkeringen variabel. Jaarlijks verhogen of verlagen pensioenfondsen de uitkeringen afhankelijk van de beurskoersen, veranderingen in de rente en de levensverwachting. De hoogte van de werkelijke inflatie speelt bij de aanpassingen van de pensioenuitkeringen niet langer een rol. De vormgeving van de nieuwe variabele pensioenuitkeringen is in de praktijk met name gericht op het voorkomen van kortingen op de pensioenuitkeringen via een kleine buffer (de solidariteitsreserve).

Waarschuwingen van experts: wet ontmoedigt inflatiebescherming

Vanuit de praktijk waarschuwen verschillende experts dat pensioenfondsen met de nieuwe wetgeving niet gaan sturen op koopkrachtbehoud en de wetgeving sturing op koopkracht zelfs ontmoedigt:

- Confident BV¹⁵ geeft aan dat de wetgeving het realiseren van koopkrachtbehoud bijna onmogelijk maakt. Voor een op koopkracht gericht pensioen zijn wetsaanpassingen nodig en mogelijk, bijvoorbeeld via een uitruil van aandelen- en inflatierisico tussen generaties.
- Ortec¹⁶ geeft aan dat het ontwerp van de Wet toekomst pensioenen niet is gericht op directe koopkrachtbescherming. Volledig koopkrachtbehoud voor gepensioneerden vraagt om het nemen van meer beleggingsrisico of een lagere uitkering bij aanvang waarna de uitkering sneller stijgt. Ortec vraagt om een bredere inzet van de solidariteitsreserve mogelijk te maken voor meer koopkrachtbehoud.
- WTW¹⁷ geeft aan dat de kans groot lijkt dat ook in de Wet toekomst pensioenen discussie zal ontstaan over achterblijvende inflatiecompensatie. Toezichtprikkel om inflatiecompensatie te organiseren ontbreken en op onderdelen kan gesteld worden dat het stelsel een opzet daarop gericht ontmoedigt.
- Cardano adviseurs¹⁸ wijzen erop dat het nieuwe pensioenstelsel kwetsbaar is voor de situatie waarin de inflatie hoger uitvalt dan verwacht. De meest directe manier om te beschermen tegen inflatierisico is door te investeren in beleggingen met een directe koppeling aan de inflatie. Maar de praktijk laat zien dat de Wet toekomst pensioenen de inzet van inflatiebescherming via beleggingen ontmoedigt.

¹⁵ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D24708>

¹⁶ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D24779>

¹⁷ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D24778>

¹⁸ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D24999>

Belang bevorderen van sturen op koopkrachtbehoud:

De Wet toekomst pensioenen ontmoedigt het sturen op koopkrachtbehoud van de pensioenuitkeringen. Terwijl het behoud van voldoende koopkracht ontzettend belangrijk is voor de bestaanszekerheid van (toekomstig) gepensioneerden, in het bijzonder in tijden van hoge inflatie.

Om ons pensioenstelsel toekomstbestendig te maken, is het nodig de wetgeving aan te passen zodat er een grotere kans is dat de doelstelling «eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen» wél behaald wordt. Het is belangrijk om deze aanpassing «tijdig» te doen. Pensioenfondsen kunnen hun bestaande buffers namelijk maar één keer uitdelen, terwijl betere sturing op koopkracht onder andere bereikt kan worden door daar (mede) wat meer geld voor te reserveren.

Beslispunten koopkracht

- Verplicht sociale partners om een koopkracht ambitie te formuleren voor ingegane pensioenuitkeringen, in termen van een beoogd percentage van de prijs- of looninflatie. Dit is niet alleen in belang van inzicht van deelnemers, maar kan ook meer bewustwording creëren bij sociale partners en sturen op koopkracht motiveren.
- Maak het mogelijk om de rekenrente en het beschermingsrendement daadwerkelijk te baseren op de in de markt waargenomen inflatie, zodat sturing op koopkrachtbehoud beter mogelijk is.
- Verruim de mogelijkheden van de inzet van de solidariteitsreserve zodat sturing op koopkrachtbehoud beter mogelijk is.

4. Governance: geef handelingsperspectief bij invaren

Met de Wet toekomst pensioenen vindt nieuwe pensioenopbouw voortaan plaats in een persoonlijk pensioenvermogen, waaruit vanaf pensioendatum een «variabele» uitkering volgt. Het bijzondere bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is dat afgesproken is dat pensioenfondsen ook standaard de bestaande «vaste» uitkeringen omzetten in persoonlijke pensioenvermogens en «variabele» uitkeringen, ofwel «invaren». Dit geldt dus ook voor reeds gepensioneerden.

Om dit invaren mogelijk te maken is het individueel bezwaarrecht buiten werking gesteld. Daar is versterkte collectieve medezeggenschap voor in de plaats gekomen, waaronder een hoorrecht voor slapers- en gepensioneerdenverenigingen. Vanaf het ontwerp van deze nieuwe wet speelt al de vraag of invaren juridisch wel is toegestaan, of dat er mogelijk sprake is van een ongeoorloofde inmenging in het eigendomsrecht. Daarom heeft de Tweede Kamer ook een juridische analyse¹⁹ laten maken door Niek Peters.

Over het hoorrecht zijn op verzoek van de Tweede Kamer ook nog aparte onderzoeken gedaan²⁰. Vanuit de praktijk waren er namelijk signalen dat het hoorrecht vaak niet goed werkt²¹. Uit die onderzoeken blijkt dat maar heel weinig mensen (5% van de gepensioneerden en 2% van de slapers) bekend zijn met het hoorrecht. De beleving van het hoorrecht is niet

¹⁹ Juridische analyse inzake Motie Joseph over risico's van invaren | Tweede Kamer der Staten-Generaal

²⁰ Onderzoek tevredenheid hoorrecht onder gewezen deelnemers en gepensioneerden | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

²¹ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D24762>, <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D24826>, Kritiek gepensioneerden niet van invloed op transitieplan ABP | Pensioen Pro

onverdeeld positief. Slapers blijken in de praktijk nauwelijks betrokken in de transitie, wat ook tot nadelen voor slapers lijkt te leiden²².

De juridische analyse kijkt ook naar de mogelijke gevolgen voor de belasting van de rechtspraak. De Raad voor de Rechtspraak²³ waarschuwde dat de nieuwe wet kan leiden tot een aanzienlijke extra belasting van de civiele rechter «en in het ergste geval zelfs tot een ontregeling van het civiele rechtspraakstelsel». De regering heeft daarop de interne klachten- en geschillenprocedures bij pensioenfondsen versterkt en een Geschillen Instantie Pensioenen opgezet.

De juridische analyse vermoedt echter dat de interne klachten- en geschillenprocedure van weinig toegevoegde waarde gaat zijn. Een pensioenfonds zal immers niet snel oordelen dat (de gemaakte keuzes bij) het invaren onterecht waren. Daarnaast neemt de Geschillen Instantie Pensioenen (GIP) geschillen over het invaarbesluit of de inhoud van invaren niet in behandeling evenals geschillen die veel tijd kosten, ingewikkeld zijn of een groep deelnemers betreft. Veel geschillen zullen daarom bij de rechter belanden. «Het kan derhalve zomaar gebeuren dat de rechtspraak wordt overspoeld met een reeks van zaken.»

De juridische analyse laat dus zien dat er de nodige risico's zijn ten aanzien van de governance, naast de risico's met betrekking tot communicatie en het niet halen van de doelstellingen. Daarbij is het belangrijk om te beseffen dat het invaren om mogelijk de grootste financiële operatie ooit in de Nederlandse geschiedenis gaat, met 15 miljoen reeds opgebouwde pensioenen met een waarde van meer dan 1600 miljard. Als hier iets misgaat, dan kan de schade enorm zijn.

Belang van goede governance door handelingsperspectief

Het vertrouwen in het pensioenstelsel is momenteel al laag, namelijk 6,0 op de schaal van 10²⁴. Inmiddels zijn de eerste rechtszaken over het invaren begonnen. En zijn er claimstichtingen²⁵ opgericht met 300.000 aangesloten deelnemers. Ook heeft de eerste rechtsbijstandsverzekeraar²⁶ al besloten juridische hulp bij conflicten over invaren uit te sluiten. We weten daarnaast vanuit NIBUD²⁷ onderzoek dat 80% van de mensen aangeeft behoefte te hebben aan de keuze tussen een vaste of variabele uitkering.

Daarnaast spelen er ook andere governance vraagstukken. In de praktijk onderhandelen sociale partners veelal over de pensioentransitie en diezelfde sociale partners zijn vaak ook weer vertegenwoordigd in het pensioenfonds die het definitieve transitiebesluit beoordeelt. Dit roept vragen op of het pensioenfonds onafhankelijk en in alle vrijheid, los van wat de sociale partners vinden, kan beslissen.

Het is daarom verstandig om mensen meer handelingsperspectief te geven bij de aanpassing van hun bestaande pensioenrechten. Dit kan helpen in het draagvlak en vertrouwen in de transitie naar het nieuwe stelsel en juridische risico's verkleinen.

²² <https://pensioenpro.nl/slapers-woorden-wakker-in-een-casino/>

²³ Brief

²⁴ De Publieksmonitor pensioenen van Q3 2024 Publieksmonitor pensioenen

²⁵ Claimstichting wil dat het rijk 136 miljard euro aftikt voor gemiste indexatie pensioenen | Economie | AD.nl

²⁶ Informatiedocument over het verzekeringsproduct

²⁷ Rapport Pensioenpeiling (2024) - Nibud

Aanbeveling: geef de keuze voor een vaste uitkering bij invaren

Het kan zijn dat het pensioenfonds invaart naar variabele uitkeringen terwijl sommige mensen persoonlijk misschien liever een «vaste» uitkering willen. Wij stellen daarom voor om (bijna) gepensioneerden bij invaren handelingsperspectief te bieden, door de keuze te geven om een «vaste» uitkering te kiezen.

Binnen de Wet toekomst pensioenen zijn er voor pensioenfonds twee soorten nieuwe premieregelingen: een flexibele regeling of een solidaire regeling. Daarbij kiezen sociale partners welke van de twee regelingen het wordt. Deelnemers aan het pensioenfonds hebben hier geen inspraak in.

Als er gekozen wordt voor een flexibele regeling, dan krijgen alle gepensioneerden binnen een jaar na invaren (beperkt) shoprecht. Dat wil zeggen dat alle gepensioneerden mogen kiezen tussen een variabele uitkering en een vaste uitkering.

Als er gekozen wordt voor een solidaire regeling, dan krijgen alle gepensioneerden een variabele uitkering, maar geen keuze voor een vaste uitkering. Wij willen ook deze gepensioneerden eenmalig shoprecht geven, zodat ook zij kunnen kiezen voor een vaste uitkering.

Als het pensioenfonds zelf de vaste uitkering niet biedt, mogen mensen met hun persoonlijk pensioenvermogen een vaste uitkering (al dan niet met een vaste indexatie) bij een verzekeraar aankopen. Dit moeten pensioenfonds collectief kunnen regelen via een carve-out. Zodat ook oudere gepensioneerden, met relatief weinig pensioenvermogen, in de praktijk een vaste uitkering kunnen krijgen.

Het is binnen een pensioenfonds zowel voor de mensen die minder risico en een vaste uitkering wensen, als voor de mensen die meer risico en een variabele uitkering wensen gunstig om dit shoprecht te bieden. Door de mensen die minder risico wensen te nemen apart onder te brengen, kan je voor de andere mensen iets meer risico nemen met een grotere kans op een hogere uitkering.

Het bieden van meer handelingsperspectief in de vorm van keuzevrijheid na het invaren kan bijdragen aan draagvlak voor het nieuwe stelsel en leidt mogelijk tot minder juridische procedures en stress bij de mensen zelf

Beslispunt governance

- Geef ook (bijna) gepensioneerden in de solidaire regeling na invaren de keuze voor een vaste of variabele uitkering, net zoals reeds gepensioneerden in de flexibele regeling die keuze ook al krijgen
- Maak het mogelijk dat pensioenfonds shoprecht collectief kunnen regelen via een carve-out. Zodat ook oudere gepensioneerden, met relatief weinig pensioenvermogen, in de praktijk een vaste uitkering kunnen krijgen.

5. Plan B: maak naast invaren ook ingroeien mogelijk

In de Wet toekomst pensioenen is invaren de standaard. Maar er zullen altijd pensioenfonds zijn die niet willen of kunnen invaren. Bijvoorbeeld omdat er geen werkgever meer is die kan verzoeken tot invaren, vanwege juridische risico's, om uitvoeringstechnische redenen of door bijvoorbeeld

een beurscrash net voor het moment van invaren. Eind 2023²⁸ gaf 27% van de pensioenfondsen aan in verwachting niet in te varen. Het is daarom belangrijk om ook een «plan B» te hebben naast invaren. Immers ook voor de deelnemers bij pensioenfondsen die niet invaren is een goed pensioen met eerder perspectief op koopkrachtbehoud belangrijk.

Bij de totstandkoming van het Pensioenakkoord in juni 2019²⁹ wilde de regering naast invaren, ook een geleidelijke overgang naar het nieuwe stelsel mogelijk maken voor pensioenfondsen die niet invaren. «Het kabinet gaat mogelijkheden onderzoeken om ook voor die situatie te voorkomen dat bestaande en nieuwe rechten in aparte fondsen moeten worden ondergebracht. Een mogelijkheid is om de nieuwe opbouw voor pensioendatum weer (geleidelijk) samen te voegen met de al opgebouwde collectieve aanspraken.»

Het geleidelijk toegroeien naar het nieuwe pensioenstelsel, ofwel «ingroeien», werkt als volgt. Je laat de bestaande uitkeringen gewoon staan, die vormen een uitkeringencollectief met een daarbij behorend collectief vermogen. Nieuwe pensioenopbouw vindt voortaan plaats in het persoonlijk pensioenvermogen. Zodra iemand de pensioenleeftijd nadert, kan hij of zij geleidelijk een uitkering aankopen in het bestaande uitkeringencollectief.

Zo groei je geleidelijk naar het nieuwe stelsel toe waarin iedereen in de opbouwfase een persoonlijk pensioenvermogen heeft en vervolgens een «vaste» uitkering geniet die ook geïndexeerd kan worden afhankelijk van de financiële positie van het uitkeringencollectief en de hoogte van de inflatie.

Bij «ingroeien» is invaren niet nodig. Het pensioenfonds komt vanzelf in een flexibele premiereregeling terecht met een «vaste» uitkeringsfase, zonder de risicovolle operatie van het omzetten van alle bestaande pensioenopbouw. Deze regeling is heel solidair. In de uitkeringsfase delen alle (bijna) gepensioneerden alle risico's met elkaar. Denk aan beleggingsrisico, renterisico, inflatierisico, lang- en kortlevenrisico, kostenrisico, enz. Ook tussen de opbouw- en de uitkeringsfase is er solidariteit bij het ingroeien, want de nabestaandenpensioenen en risicodekkingen bij arbeidsongeschiktheid kunnen allemaal meelopen binnen het uitkeringencollectief.

Overigens was ingroeien gewoon mogelijk voor de Wet toekomst pensioenen in gang. Een aantal pensioenfondsen waaronder die van Huisartsen³⁰ en Rabobank³¹ waren al op een ingroeimodel overgestapt. Maar met de Wet toekomst pensioenen is de mogelijkheid tot ingroeien geblokkeerd: pensioenfondsen mogen 1) bestaande en nieuwe opbouw niet langer samenvoegen en 2) ook niet langer geleidelijk een «vaste» uitkering aankopen. Ofwel als pensioenfondsen om welke reden dan ook niet kunnen of willen invaren, dan moeten zij met de huidige wetgeving gedwongen solidariteit tussen bestaande en nieuwe pensioenopbouw doorbreken.

²⁸ <https://www.dnb.nl/nieuws-voor-de-sector/toezicht-2023/transitienieuws-sectorbeeld-wtp-transitie-later-invaren-en-minder-gebruik-transitie-ftk/>

²⁹ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-61e104fe-06a7-42df-84dd-37ff6ccd88a3/pdf>

³⁰ <https://pensioenpro.nl/huisartsen-al-in-2022-over-op-premiereregeling/>

³¹ <https://pensioenpro.nl/rabobank-houdt-nieuwe-dc-regeling-binnen-eigen-pensioenfonds/>

Met twee eenvoudige wetwijzigingen is ingroeien echter weer mogelijk. Er zijn ook verschillende pensioenfondsen die hier bij de internetconsultatie³² van de aanstaande Wet toezeggingen pensioenonderwerpen om hebben verzocht. Zodat ze bestaande (niet ingevaren) uitkeringen kunnen samenvoegen met een collectieve «vaste» uitkeringsfase binnen de flexibele premiereregeling. Zoals pensioenfondsen PGB³³, Groothandel³⁴ en SBZ³⁵. Het is dus belangrijk voor de deelnemers van dit soort fondsen om ingroeien weer mogelijk te maken.

Eerder indexeren voor koopkracht en compensatie

Daarnaast is het belangrijk om iets te doen aan de koopkracht voor deelnemers bij pensioenfondsen die niet kunnen invaren. Dit kan door de indexatieregels en fiscale maxima ook voor pensioenfondsen die niet invaren te versoepelen. In 2016 zijn de indexatie-eisen voor pensioenfondsen aangescherpt. Indexatie mocht pas vanaf 110% dekkingsgraad, binnen «toekomstbestendige» rekenregels. De strenge buffervereisten zouden namelijk evenwichtiger zijn voor «toekomstige» generaties.

Maar met de Wet toekomst pensioenen vindt er geen toekomstige opbouw meer plaats binnen de bestaande contracten. De logica om hoge buffers aan te houden voor «toekomstige» generaties vervalt daarmee. De indexatie-eisen kunnen versoepeld worden, zodat pensioenfondsen de bestaande rechten eerder kunnen verhogen. Dit doet niets af aan de bescherming tegen pensioenkortingen, want dit laatste element is geregeld doordat pensioenfondsen een vereiste dekkingsgraad moeten aanhouden.

Daarbij zijn er meer voordelen van het versoepelen van de indexatiegrenzen. Doordat pensioenfondsen minder buffers hoeven aan te houden, kunnen ze eerder indexeren. De reeds bestaande uitkeringen worden dan eerder verhoogd en daarmee ontstaat er een zogeheten «dubbele transitie» effect. Dat wil zeggen: door het gelijktijdig aanpassen van de nieuwe pensioenopbouw (ongunstig voor ongeveer 45–55-jarigen) en het versoepelen van de indexatieregels (gunstig voor ongeveer 45–55-jarigen) ontstaat een bepaalde mate van «compensatie» voor de zogeheten «afschaffing van de doorsneesystematiek».

Voordelen van ingroeien

Pensioenfonds Huisartsen stapte in 2022 al over op een premiereregeling voor nieuwe pensioenopbouw en schreef³⁶ daar destijds over:

- «Het fonds [...] kiest niet voor invaren, maar voor «ingroeien».»
- ««Een briljant concept», oordeelt Stegeman. «We kunnen alles in één fonds doen, maar besparen ons ook de invaardiscussie over de waardering van oude rechten of de verdeling van de buffer.»»
- «Bij de afschaffing van de doorsneesystematiek verwacht het fonds geen grote compensatieproblemen. Door de lage nominale opbouw en de lage rente vallen de te compenseren bedragen mee. «Er is een groep, rond 45–55, die wel tot 10% geraakt wordt, maar het compensatiebedrag schatten we nu op € 25 mln.» Dat is overzichtelijk voor een fonds van € 12 mrd.»

³² <https://www.internetconsultatie.nl/wettoezeggingenpensioenonderwerpen/b1>

³³ https://www.pensioenfondspgb.nl/globalassets/pdfs/pensioenstelsel/position-paper_pensioenfonds-pgb_wtp.pdf

³⁴ <https://pensioenpro.nl/groothandelsfonds-geeft-deelnemers-individueel-instemmingsrecht/>

³⁵ <https://www.internetconsultatie.nl/wettoezeggingenpensioenonderwerpen/reactie/edacfb30-cdcf-4d4f-b3f9-21e246371427>

³⁶ <https://pensioenpro.nl/huisartsen-al-in-2022-over-op-premiereregeling/>

Op verzoek van de Tweede Kamer zijn ook ambtelijke stukken³⁷ openbaar gemaakt met toelichtingen op «ingroeien» en de verschillende voordelen daarvan:

- Ingroeien is een «sierlijk alternatief» voor invaren, waarmee je «de complexe operatie van invaren omzeild».
- «Bovendien bestaan er niet tot in lengte van jaren twee losstaande contracten naast elkaar, zoals nu wel het geval zou zijn als sociale partners besluiten een contract te sluiten en nieuwe opbouw onder te brengen in een nieuw contract. De nieuwe opbouw stroomt immers voor pensioendatum weer bij de opgebouwde rechten. Hierdoor is er ook geen sprake van een gesloten fonds; er blijft te allen tijde een uitkeringscollectief bestaan, van waaruit gepensioneerden hun uitkering ontvangen, en waarin de opgebouwde pensioenvermogens vanaf 58 jaar geleidelijk worden ingekocht.»
- «Bij niet invaren hoeven de voordelen van de dubbele transitie niet komen te vervallen. Het voordeel van sneller indexeren van opgebouwde aanspraken en rechten kan ook binnen het ftk³⁸ worden bewerkstelligd bij verlaging van de indexatiegrens van 110% naar 105%.»
- Versoepeling van de indexatieregels kunnen deelnemers en pensioengerechtigden waarvan de opgebouwde uitkeringen niet worden ingevaren bovendien meer indexatieperspectief bieden. (Zie ook deel 3 memo 17³⁹)

Bij ingroeien kan je bovendien ook de indexatieachterstand voor bestaande uitkeringen blijven onthouden en daarmee in de toekomst ook inhalen. Waarbij er bij invaren veel ophef over is dat die achterstand nooit meer ingehaald kan worden als het geld eenmaal verdeeld is.

Beslispunten plan B:

- Laat pensioenfondsen die willen invaren ook een plan B maken voor het geval invaren niet lukt.
- Geef pensioenfondsen die niet (volledig) invaren de mogelijkheid om de nieuwe pensioenopbouw en de bestaande «vaste» uitkeringen bij elkaar te houden. Ze krijgen dan een flexibele regeling met een «vaste» uitkeringsfase.
- Maak geleidelijke (vanaf 10 jaar voor pensioendatum) aankoop van een uitkering mogelijk, zoals dat ook al mogelijk was voor invoering van de Wet toekomst pensioenen. Dit maakt pensioenen in aanloop naar pensionering eenvoudiger, beter uitlegbaar en stabiel.
- Versoepel de indexatieregels voor bestaande «vaste» uitkeringen en laat fiscale maxima op indexaties los. Dat maakt bestaande pensioenen, die niet worden ingevaren, koopkrachtiger. Dit biedt ruimte voor toekomstige inhaalindexatie. En kan bijdragen aan de compensatie afschaffing doorsneesystematiek.

6. Beslispunten op een rij

De Kamer wordt gevraagd de regering te verzoeken zich voor de volgende zaken in te spannen:

³⁷ Toekomst pensioenstelsel onder meer deel 3 memo 16 op blz 48 gaat over ingroeien.

³⁸ «ftk» is het Financieel Toetsingskader ofwel de wetgeving voor bestaande uitkeringsovereenkomsten

³⁹ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z19880&did=2023D48523

Eerlijke en realistische communicatie

- Zorg voor vergelijkbaarheid tussen het oude en nieuwe pensioenstelsel in de transitieplannen en voor de communicatie door de «genoeg-is-genoeg»-aannee los te laten in de wettelijk verplichte doorrekeningen.
- Communiqueer in zowel de opbouw- als de uitkeringsfase met pensioenuitkomsten die gecorrigeerd zijn voor verwachte inflatie.
- Waarschuw ook voor de risico's bij pensioenuitkeringen.

Stuur op koopkrachtdoelstelling

- Verplicht sociale partners om een koopkracht ambitie te formuleren voor de uitkeringsfase, in termen van een beoogd percentage van de prijs- of looninflatie.
- Maak het mogelijk om de rekenrente en het beschermingsrendement daadwerkelijk te baseren op de in de markt waargenomen inflatie.
- Verruim de mogelijkheden van de inzet van de solidariteitsreserve zodat sturing op koopkrachtbehoud beter mogelijk is.

Verbeter de governance: handelingsperspectief

- Geef ook (bijna) gepensioneerden in de solidaire regeling na invaren de keuze voor een vaste of variabele uitkering.
- Maak het mogelijk dat pensioenfondsen deze keuze collectief kunnen regelen, zodat ook oudere gepensioneerden, met relatief weinig pensioenvermogen, in de praktijk een vaste uitkering kunnen krijgen.

Plan B: maak naast invaren ook ingroeien mogelijk

- Laat pensioenfondsen die willen invaren ook een plan B maken voor het geval invaren onverhoopt niet lukt.
- Geef pensioenfondsen die niet (volledig) invaren de mogelijkheid om de nieuwe pensioenopbouw en de bestaande «vaste» uitkeringen bij elkaar te houden.
- Maak geleidelijke (vanaf 10 jaar voor pensioendatum) aankoop van een uitkering mogelijk.
- Versoepel de indexatieregels voor bestaande «vaste» uitkeringen en laat fiscale maxima op indexaties los.

7. Financiële consequenties

De Wet toekomst pensioenen gaat over de verdeling van gelden binnen de aanvullende pensioenen. Aanpassingen van de wet hebben in die zin geen financiële consequenties voor de overheid als wetgever, maar mogelijk wel op de pensioenuitvoeringsorganisaties indien bijvoorbeeld aanvullende berekeningen nodig zijn of administratiesystemen aanpassing behoeven.

Ten aanzien van aanbevelingen over pensioencommunicatie zijn mogelijk aanvullende berekeningen nodig. Dit is echter belangrijk om een eerlijk verhaal te vertellen over het nieuwe pensioenstelsel en niet te rooskleurige verwachtingen te scheppen.

De aanbevelingen over koopkracht zijn bedoeld om pensioenen meer in lijn met de inflatie te kunnen verhogen. Dit geeft mogelijk iets andere uitkeringen verdeeld in de tijd of een andere verdeling van risico's tussen generaties.

Het versterken van de governance door handelingsperspectief te geven, betekent vooral wat extra werk voor pensioenuitvoeringsorganisaties om de pensioendeelnemers deze mogelijkheid te bieden.

Het mogelijk maken van «ingroeien» raakt ook met name de uitvoering binnen pensioenfondsen. Bij ingroeien moet er net als bij invaren nagedacht worden over de compensatie van de afschaffing doorsneesystematiek. Aangezien er bij zowel «invaren» als bij «ingroeien» evenveel vermogen beschikbaar is, kan dit in beide gevallen «kostenneutraal» gebeuren⁴⁰.

Het versoepelen van indexatieregels en loslaten van fiscale maxima op indexaties voor pensioenfondsen die niet kunnen of willen invaren, levert in verwachting geld op. Pensioenfondsen kunnen eerder de uitkeringen verhogen en hierdoor komen er meer belastinginkomsten.

Aanpassingen in wetgeving kunnen de tijdslijnen in het transitieproces raken. Verschillende mijlpalen in het herstel- en veerkrachtplan zijn opgehangen aan de pensioentransitie. Inmiddels is de eerste tranche al uitbetaald. De aanbevelingen zijn echter zo opgesteld dat de transitie gewoon doorgaat in het huidige tempo.

Zo hebben de initiatiefnemers ten aanzien van de communicatie vanuit de praktijk vernomen dat pensioenfondsen nu al berekeningen (moeten) maken met en zonder de «genoeg is genoeg» regel. Dit betreft het eerste beslispunt. De overige twee beslispunten onder het kopje communicatie voert een pensioenfonds idealiter vóór de transitie in, maar kunnen eventueel ook na de transitie nog worden ingevoerd.

De beslispunten rondom koopkracht kunnen ook nog na de transitie van een pensioenfonds worden ingevoerd. Dit is wenselijk omdat pensioenfondsen nu niet goed kunnen sturen op koopkrachtbehoud in de uitkeringsfase, terwijl dit een van de belangrijkste doelstellingen was om naar de Wet toekomst pensioenen over te stappen.

Ten aanzien van het beslispunt om meer handelingsperspectief mogelijk te maken, door gepensioneerden in een solidaire regeling de keuze te geven tussen een vaste en variabele uitkering, is er op basis van het huidige transitieproces ook voldoende implementatietijd. Binnen de flexibele premiereregeling staat nu al in de wet dat pensioenfondsen deze keuze binnen een jaar na het invaren moeten bieden. De transitie en het eventuele invaren kan daarmee dus gewoon doorgang vinden.

Dat pensioenfondsen met een flexibele premiereregeling de keuze tussen een vaste en variabele uitkering al wettelijk moeten aanbieden, toont ook aan dat deze keuze aanbieden gewoon mogelijk is, binnen redelijke inspanning en kosten.

Ook voor een plan B mogelijk maken, in geval het invaren niet mogelijk of wenselijk blijkt, is er voldoende tijd op basis van het huidige transitieproces. Dit geldt ook voor een geleidelijke aankoop van de uitkering mogelijk maken en het beslispunt tot het versoepelen van indexatieregels. Idealiter vinden de hiervoor benodigde wettelijke aanpassingen zo snel mogelijk plaats, maar deze aanpassingen zijn ook nog wenselijk indien de transitie naar het nieuwe stelsel al plaats heeft gevonden.

⁴⁰ Zie ook Position paper Bas Werker

8. Samenvatting

De Wet toekomst pensioenen is in de zomer van 2023 ingegaan. Het doel was onder meer een koopkrachtiger pensioen. Het nieuwe pensioenstelsel stapt af van de beloftes van een «zeker» pensioen en gaat naar een mogelijk hoger pensioen, maar wel met meer risico.

We zijn inmiddels bijna 2 jaar verder en lopen tegen problemen aan die om oplossingen vragen:

- Pensioenfondsen beloven met het nieuwe stelsel nog meer dan in het oude stelsel. Als je de communicatie mag geloven gaat iedereen erop vooruit en lopen mensen straks minder risico. Dat is niet realistisch. Aanpassing van de communicatie is nodig om straks onnodige teleurstellingen te voorkomen.
- Pensioenfondsen behalen het doel tot een koopkrachtiger pensioen in verwachting niet. Volgens pensioenadviseurs ontmoedigt de wetgeving zelfs sturing op koopkracht. Het is belangrijk om de wet aan te passen om de kans te vergroten dat het nieuwe pensioenstelsel dit belangrijke beoogde doel wél behaalt.
- De governance blijkt in de praktijk niet op orde. Voor het aanpassen van bestaande pensioenen (ook wel «invaren» genoemd) is het individueel bezwaarrecht afgeschaft, maar daar staat geen goed alternatief of handelingsperspectief tegenover. Dit brengt onnodige risico's met zich mee voor het draagvlak en vertrouwen in het nieuwe pensioenstelsel.
- Er is geen goed «plan B» voor pensioenfondsen die niet kunnen invaren. Bij het Pensioenakkoord 2019 stelde de regering voor dat pensioenfondsen naast invaren ook geleidelijk kunnen toegroeien naar nieuwe stelsel. Maar die mogelijkheid is er uiteindelijk niet gekomen. Het is echter belangrijk dat ook deelnemers van pensioenfondsen die niet kunnen invaren een beter pensioen krijgen.

Wij stellen de volgende oplossingen voor.

1. Verbeter de communicatie, voor een eerlijkere vergelijking tussen het oude en nieuwe stelsel en een realistischere blik op toekomstig pensioen.
2. Zorg voor betere mogelijkheden om te sturen op koopkrachtbehoud, want inflatierisico is een van de grootste financiële risico's voor gepensioneerden.
3. Versterk de governance door (bijna) gepensioneerden in geval van invaren de keuze tussen een vaste of variabele uitkering te geven.
4. Zorg dat pensioenfondsen die niet invaren, geleidelijk kunnen toegroeien naar het nieuwe stelsel.

Ofwel blijf werken aan de Wet toekomst pensioenen. Op weg naar een werkelijk koopkrachtiger en toekomstbestendiger pensioen voor iedereen.

9. Appendix Aannames communicatiemodellen

Het Centraal Planbureau en pensioenfondsen rekenden bij de totstandkoming van het pensioenakkoord in de periode van 2010–2020 onder de aanname dat er meer werd geïndexeerd als de financiële positie van een pensioenfonds, ofwel de dekkingsgraad, opliep. Je ziet dit bijvoorbeeld terug in de doorrekeningen van pensioenfondsen⁴¹ die in juni 2020 zijn gepubliceerd. In dit soort doorrekeningen komen de verwachte pensioenen in het oude en nieuwe pensioenstelsel dan grofweg ongeveer hetzelfde uit. Dit is ook logisch. Er is namelijk niet meer geld beschikbaar en pensioenfondsen beleggen nog in dezelfde economie.

⁴¹ https://www.eerstekamer.nl/overig/20200622/bijlage_3_nieuw_pensioencontract/document

In de uitwerking van het Pensioenakkoord 2019 zijn de regering en haar adviseurs echter overgestapt op een andere aanname in de berekeningen. Dit gebeurde rond eind 2020. Bij doorrekeningen van het oude pensioenstelsel werd toen de «genoeg-is-genoeg» aanname geïntroduceerd. Dat wil zeggen dat een pensioenfonds in de doorrekeningen van het oude stelsel de pensioenen nooit meer verhoogt dan de inflatie.

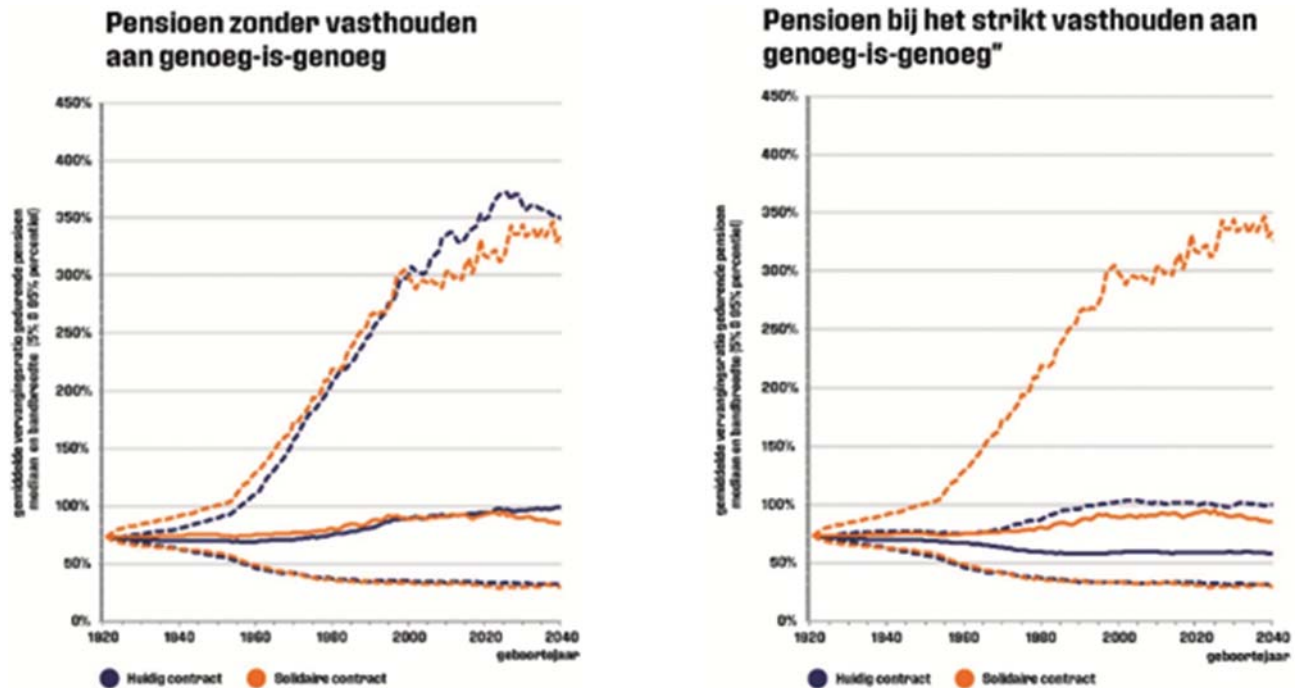
Met deze «genoeg-is-genoeg» aanname kwamen de berekende verwachte pensioenen onder het oude pensioenstelsel veel lager uit. Terwijl de berekende verwachte pensioenen onder het nieuwe stelsel niet werden aangepast. Hierdoor lijkt het ineens alsof iedereen er qua verwacht pensioen flink op vooruit gaat onder het nieuwe pensioenstelsel. Dit kwam het verkoopverhaal van de nieuwe Wet toekomst pensioenen ten goede, maar is geen realistische aanname.

Figuren 1 en 2 laten zien wat er gebeurt. Links in figuur 1 zie je dat de verwachte pensioenen onder het oude en nieuwe pensioenstelsel ongeveer gelijk aan elkaar zijn. Rechts in figuur 1 zie je wat er gebeurt als de «genoeg-is-genoeg» aanname wordt gemaakt. De verwachte pensioenen onder het oude stelsel zijn ineens een stuk lager: op lange termijn in verwachting 60% in plaats van 105% vervangingsratio⁴². De verwachte pensioenen onder het nieuwe stelsel blijven gelijk. Bij de overgang van het oude naar het nieuwe stelsel gaan de verwachte pensioenen er onder deze aanname ineens flink op vooruit.

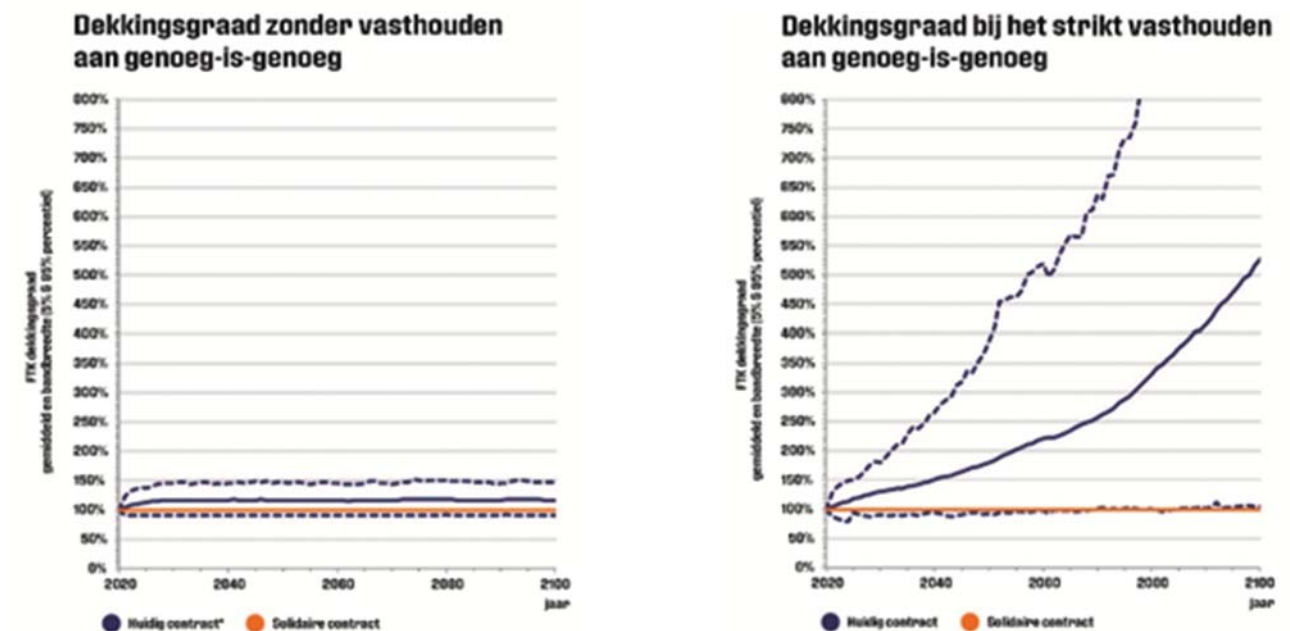
Onder de aanname «genoeg-is-genoeg» is er logischerwijs binnen het pensioenfonds nog wel evenveel geld beschikbaar in de doorrekeningen van het oude stelsel. Dit geld zie je alleen niet terug in de verwachte pensioenen, maar blijft in de berekeningen achter in de buffers van de pensioenfondsen. Dit zie je in figuur 2. Links in figuur 2 zie je dat het pensioenfonds «normale» buffers aanhoudt onder het oude stelsel. Maar rechts zie je de buffers van pensioenfondsen onder het oude stelsel oplopen tot onrealistische hoogten door de «genoeg-is-genoeg» aanname. Dit geld wordt in de doorrekening van het oude stelsel niet uitgedeeld. Voor beleidsmakers en pensioendeelnemers worden deze onrealistisch hoge buffers ook niet zichtbaar gemaakt.

⁴² Vervangingsratio is de hoogte van het pensioen ten opzichte van het salaris

Figuur 1: Pensioen in een «verwacht», «goed weer»- en «slecht weer»- economisch scenario voor verschillende geboortejaren. Onder het oude pensioenstelsel (Huidig contract) en het nieuwe pensioenstelsel (Solidaire contract). Linker figuur is pensioen zonder de «genoeg-is-genoeg» aanname, rechts met de «genoeg-is-genoeg» aanname.

Figuur 2: Dekkingsgraad pensioenfondsen over de jaren. Onder het oude pensioenstelsel (Huidig contract), en het nieuwe pensioenstelsel (Solidaire contract). Linker figuur is de dekkingsgraad zonder de «genoeg-is-genoeg» aanname, rechts met de «genoeg-is-genoeg» aanname.

Bron: Doorontwikkelde contract: varianten, opties en resultaten (cpb.nl)

Joseph
Vermeer